

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1893, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3,
i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl.
Maj:t med begäran om undersökning och förslag, åsyf-
tande ett bättre ordnande af förhållandet mellan lappar
och jordegare å vissa trakter nedanför lappmarksgränsen.*

I en till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 208, hemställer herr *J. A. Lundström*, »att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes låta verkställa en undersökning och utredning om de missförhållanden, som förefinnas mellan lapparne och jordegare å de trakter nedanför lappmarksgränsen, der lapparne ega att uppehålla sig under vintermånaderna, samt till Riksdagen inkomma med förslag till de åtgöranden, som kunna erfordras till ett bättre ordnande af förhållandet derstädes mellan jordegare å ena sidan samt lappar och renegare å andra sidan».

Till stöd för detta sitt förslag anför motionären följande skäl: att det goda ändamålet med lagen den 4 juni 1886 angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige förfelats dels till följd af särskilda ortförhållanden inom Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län — särskildt för nedre landet och kustsocknarne inom Vesterbottens län skall resultatet hafva blifvit högst otillfredsställande — dels till följd af lapparnes stegrade försummelse i vården om renarne, som nu till större antal

än förr qvarlemnas å nedre landet under sommarmånaderna och derstädes göra skada å ångar, lindor och rågåkrar. Till denna stegrade försummelse uppgifves hafva samverkat såväl lapparnes uppfattning, att de genom lagen fått utsträckt rätt att för renbete uppehålla sig å de trakter, som de efter gammal sedvana hafva besökt, som ock den omständigheten, att lappen ofta är endast vårdare af andras egendom och att fleres renar sammanblandas och ene vårdaren litar på den andre. Å andra sidan uppgifvas äfven lapparne lida skada i icke ringa grad derigenom, att renar ofta och till stort antal dödas, och att många af de dödade renarne aldrig tillvaratagas men förstöras. Antydde missförhållanden anses orsaka demoralisation; hvilket förhållande är svårare än den ekonomiska förlusten. Såsom medverkande orsaker till detta onda ifrågasätts »möjligen otydliga eller ofullständiga lagbestämmelser». Motionären anser därför »närmare och tydligare» lagbestämmelser nödvändiga. Såsom sådana bestämmelser angifvas: att »å nedre landet qvarlemnade renar må för egarens räkning under vederbörlig kontroll dödas» eller »lapparne åläggas gemensamt ansvar för den skada» som renarne vålla under sommaren å dessa nedra trakter.

Såsom af motionen synes, har motionären rigtat sitt förslag endast på förhållandet mellan lappar och jordegare »å de trakter nedanför lappmarksgränsen, der lapparne ega att uppehålla sig under vintermånaderna». Han berör således blott en del af frågan om förhållandet mellan lappar och bofaste inom riket. Men då delen är beroende af det hela, och då med skäl kan antagas, att Kongl. Maj:t tager *hela* frågan i öfvervägande, om och när den af motionären framhållna delen kommer under ompröfning, anser utskottet sig böra till utredning och motivering yttra sig om frågan i dess helhet.

Det, som utskottet allra först vill framhålla och starkt betona, är det faktum, som enligt utskottets åsigt bör vara utgångspunkten för frågans bedömande, att här icke så mycket är fråga om den ene medborgarens förhållande till den andre, men fast mer en fråga om rättsförhållandet mellan *två olika folk*, af hvilka det ena sitter inne med hela magten och lagstiftar för det andra efter godtfinnande, men det andra folket har ingen enda af de sina att såsom dess målsman bevaka dess rätt och bästa. Under sådant förhållande bör den herskande stammen taga mycken hänsyn till humanitetsgrunder, då den vill lagstifta för den svaga och underlägsna lappen, som dock bör betraktas som en broder. Härtill förefinnes desto

större skäl som lappen är *nomad* på en lägre kulturgrad, hvilken nästan med naturnödvändighet måste vika för den *bofaste* med högre kultur samt småningom tyna bort och dö. Må staten därför egna lappen sådan omvårdnad, att han, utan att förorättas, må få dö i fred.

Att lapparne äro ett i utdöende stadt folk bestyrkes deraf, att deras antal år efter år förminskas. Enligt officiella uppgifter funnos inom riket följande antal lappar:

år 1860	7,248
» 1870	6,711
» 1880	6,404
» 1886	6,112

Denna sista uppgift lemnades till 1886 års Riksdag i sammanhang med lapplagens framläggande. Deras nuvarande antal torde ej öfverstiga 6,000.

Dernäst bör uppmärksamheten fästas derpå, att lapparne obestriddt varit de förste, som tagit i besittning Sveriges lappmarker och fritt ströfvat omkring med sina renhjordar långt utanför de nuvarande lappmarksgränserna; och att de bofaste först i senare tider tagit land derinom. Men efter som odlingen fortgått hafva lapparne mer och mer blifvit tillbakaträngda och nu till sist hänvisade till de för åkerbruk otillgängliga fjelltrakterna i det nordligaste Sverige. Äfven ofvanför den s. k. kulturgränsen i Vesterbottens och Norrbottens län hafva nybyggare slagit sig ned långt in i fjellen, der de trängas med lapparne om betet. Här af förklaras lätt uppkomsten af konflikter emellan båda folken. När dertill lägges, att de bofaste delvis, lapparne oåtsporadt, fått eganderätt till lapparnes urgamla område, hafva deraf naturligtvis missförhållanden uppkommit. Lapparne kunna med skäl stödja sig på sin s. k. sedvanerätt, sin urminnes häfd. De bofaste åter åberopa sin eganderätt såsom laga fång, stadfast med laga dom, om hvars tillkomst lapparne först efteråt fått kännedom.

Härtill kommer ännu en sak till af stor vikt, som måste uppmärksammas, om staten vill företaga några anordningar till lappens nytta och med framgång skydda honom i hans naturliga rätt, och det är det förhållandet, att på senare tider äfven andra än lappar skaffat sig renar, som lemnats åt lappen att vakta, och hvarigenom denne lätt sjunker ned till ett fattigt legohjon på de fjell, der hans fäder lefvat fric och lycklige. Derför bör skilnad göras mellan renegande lappar och andra renegare. De senare må ej tillerkännas rätt till de undantagsförmåner, som man funnit skäligt förutse för utdöende lappfolket. Äfven för lapparne sjelfva

behöfves ordning på fjellen och kontroll, att lapparne icke mottaga till vård främmande renar till obegränsadt antal, ty derigenom sker intrång i andra lappars rätt, hvilka blifvit till samma fjell anvisade.

Hvad nu beträffar de öfverklagade oordningarna, kunna de fördelas i två grupper: den ena omfattande sådana, hvartill lapparne med sina renar göra sig skyldige gent emot de bofaste, den andra gruppen omfattande de oordningar, som orsakas af de bofastes beteende mot lapparne.

Den mest nämnvärda skada, som renarne göra, torde vara å utestående höstackar och hässjor om hösten och förvintern, samt å ängar, lindor och sädesåkrar om våren, innan de drifvas till fjellen, och om sommaren af qvarlemnade renar. Botemedlen häremot äro tydligen att söka i den riktningen, att inga renar qvarlemnas å nedre landet under sommaren och att inga hässjor eller höstackar finnas utestående, när renarne återvända från fjellen, d. v. s. att lapparne förbindas att taga vara på sina renar, om de vilja dem behålla, och de bofaste förbindas att taga vara på sitt hö, om de vilja behålla detta. Utan tvifvel vore det till bätnad både för lappar och bofaste, om allt hö eller foder, som de bofaste skörda, förvarades i lador. Det torde förtjena tagas i öfvervägande, om och i *hvad utsträckning* det kan åläggas de bofaste att införa sitt hö och foder i lador vid äfventyr att icke få någon skadeersättning för skador å hö i utestående hässjor och stackar. Likaledes torde det vara skäl att taga i betraktande den frågan, om ej lapparne borde åläggas att om våren inom viss tid hafva fört alla sina renar till fjellen vid äfventyr, att de qvarlemnade renarne genom myndigheternas försorg nedslagtas och säljas för egarnes räkning.

De skador, hvartill de bofaste göra sig skyldige emot lapparne, äro förnämligast renstöld, nedskjutning af renar i afsigt att skada och skrämma, samt renarnes oroande af de bofastes hundar. Nästan alla främmande hundar jaga renar. Lapparne synas därför böra tillerkännas rätt att saklöst döda hvarje främmande hund, som jagar renar å de områden, som tillerkänts lapparne till sommarvistelse. Äfven under vintervistelsen i låglandet borde det strängeligen förbjudas att låta sådana hundar, som jaga renar, gå lösa. Renstöld och nedskjutning af renar utan afsigt att stjäla blifva ofta obeifrade i brist på bevis. Sällan nås upphofsmännen till dylika illdåd af lagens arm. Ett verksamt botemedel häremot vore utan tvifvel ett sådant lagstadgande om gemensam ansvarighet för renstöld och renskjutning efter samma grunder, som nu gälla för lapparne att ersätta skador å de bofastes foder. Indelning i distrikt med gemensam ansvarighet torde hafva lika goda skäl för sig, då det gäller de bofaste, som då det gäller lapparne. Ty å ena sidan göres skada å hö, som de bofastes husdjur skola lefva af, å andra sidan göres skada å renar, som lapparne

skola lefva af. Icke är det väl rätt, att höet njuter större skydd än renen. Det torde därför böra tagas i öfvervägande, om ej gemensam ansvarighet bör stadgas äfven för de bofaste, att det må gå lika och rätt till åt båda hållen. Men angående denna punkt är gällande lag partisk emot lapparne till förmån för de bofaste.

Slutligen torde äfven det böra framhållas, att tillsyningsmän äro behöflige att vaka öfver lagarnes efterlefnad, ty både lappar och bofaste göra sig utan tvifvel skyldige till vårdslöshet och försummelser och till och med förbrytelser. Desse tillsyningsmän, de må nu vara s. k. lappfogdar eller andra, böra bo centralt midt emellan lappar och bofaste, att de lätt må blifva tillgänglige, när de behöfvas och deras hjälp påkallas.

Då det torde få anses utredt, att lagen den 4 juni 1886 angående de svenske lapparnes rätt till renbete i Sverige icke gjort till fyllest, men till och med gifvit anledning här och der till större och flera oordningar efter än före dess påbudande; då särskildt stadgandena om gemensam ansvarighet för skadegörelse å foder å ena och å renar å andra sidan behöfva omarbetas; hemställer utskottet, att motionen i så måtto bifalles,

att kammaren för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det tacktes Kongl. Maj:t låta anställa undersökning om de missförhållanden, som förefinnas mellan lappar och jordegare å de trakter nedanför lappmarksgränsen, der lapparne ega att uppehålla sig under vintermånaderna, samt för Riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, som pröfvas erforderliga till undanrödjande af nämnda missförhållanden.

Stockholm den 14 mars 1893.

Å utskottets vägnar:

O. W. REDELIUS.